

ادبیات پایداری: عدالت در سلامت

Resistance Literature: Justice in Health

قُلْ أَمْرٌ رَبِّي بِالْقِسْطِ (آیه ۲۹ سوره مبارکه اعراف): بگو پروردگارم به عدل و داد فرمان داده

منظور از عدالت اجتماعی توجه به نیازهای سلامت همه افراد و اقشار جامعه، بدون توجه به موقعیت جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آنان است؛ و منظور از سلامت نیز، سلامت همه جانبه و توجه به همه ساحات جسمانی، روانی، اجتماعی و معنوی آن می‌باشد. عمده عواملی که در عدالت نقش دارند، متعلق به عوامل اجتماعی سلامت است. اگر عوامل اجتماعی در سلامت در نظر گرفته نشود، عدالت تحقق پیدا نمی‌کند. عدالت در سلامت به برخورداری آحاد مردم از حداکثر سلامت در همه ابعاد گفته می‌شود. سطح سواد، شغل، احساس امنیت شغلی، سطح درآمد، وضعیت مسکن اعم از اجاره یا مالکیت، وسیله حمل‌ونقل، تفریح، وضعیت صلح یا جنگ، کیفیت غذا، میزان استفاده از دخانیات و مشروبات الکلی، نحوه برخورد قوه قضاییه با مشکلات جامعه، سامانه حمل‌ونقل و ترافیک شهر، شامل طیف گسترده‌ای از مؤلفه‌های اجتماعی می‌شود که سلامت را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهند. مراقبت‌های بهداشتی اولیه (Primary Health Care)، در تأمین و گسترش عدالت در سلامت، نقش کلیدی و محوری و راهبردی دارد.

عدالت اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی مرتبط است. از مصادیق عدالت اجتماعی «تأمین سلامت فردی و اجتماعی» است. عدالت در سلامت از ارکان پایداری و تاب‌آوری نظام سلامت به‌شمار می‌رود. اگر ریشه‌های نظام سلامت بر ستون‌های پر صلابت عدالت استوار باشد، در همه حوادث و بلایا و تهدیدات نظامی و تروریستی و مانند آن‌ها، نستوه، مقاوم، استوار و باشکوه باقی خواهد ماند. از تجلیات سلبی عدالت در سلامت، نفی تبعیض و جلوگیری از ایجاد شرایط تبعیض‌آمیز، تفاوت در برخورداری و دسترسی، و ستیز با ارکان فردی و اجتماعی ظلم و بی‌عدالتی است و از وجوه ایجابی آن، دفاع از حق عمومی و حمایت از حقوق تهدید شده مظلومان و محرومان و حقوق احقاق نشده سلامت ساکنان مناطق دور دست و حاشیه‌نشین شهرها و بی‌خانمانان، مهجوران، یتیمان، بی‌سرپرستان، فقیران، تهیدستان و بینوایان و در کل همه اقشار مستضعف جامعه است؛ و در نهایت آن که جامعه هدف در تعیین شاخص‌های سلامت، باید قشر ضعیف جامعه باشد.

محمدعلی محقق

Mohamad Ali Mohaghehi

قسط، از شئون ربوبیت الهی است و انسان، مأمور به قسط و عدالت است. پابندی خالصانه به دین، زمینه‌گسترش قسط و عدل است. جلوگیری از تبعیض، در کنار عبادت مطرح است و عبادت و نماز، همراه قسط ارزش بیشتری دارد (دانشنامه اسلامی، در تفسیر آیه ۲۹ سوره اعراف). در روایت پیامبر(ص) آمده است: «نعمتان مکفورتان، الامن و العافیة (بحارالانوار، ج ۸۱، ص ۱۷۰)؛ «دو نعمت‌اند که قدر آن‌ها شناخته نمی‌شود و کفران می‌گردند: امنیت و عافیت». سلامت نعمت مجهول الهی و از حقوق اساسی همه انسان‌ها در سراسر عمر است. سلامت لازمه و شرط قطعی امنیت و توسعه پایدار است. نظام ارائه‌کننده خدمات و مراقبت‌های سلامت، از زیرساخت‌های بزرگ و حیاتی نظام و امانت‌دار والاترین نعمت الهی برای مردم است. پایداری در بحران‌ها و حوادث طبیعی، اجتماعی، سیاسی و تهدیدات نظامی، از ضروری‌ترین ویژگی‌های نظام سلامت بایسته و شایسته ملت بزرگ، مسلمان و انقلابی ایران است. ادبیات پایداری در نظام سلامت ریشه در فرهنگ اسلامی، پیشینه تمدنی و کارنامه درخشان معاصر، خاصه دفاع مقدس دارد. طلوعه‌گفتار در این نشریه علمی و مجلدات بعدی، تحلیل وجوه سلبی و ایجابی فرهنگ و ادبیات پایداری نظام سلامت، در گفتارهایی کوتاه خواهد بود.

بعضی از عوامل اصلی در زمینه تفاوت‌های وضعیت سلامت در جامعه به این شرح است.

- «تفاوت‌های طبیعی و بیولوژیک»، «اتخاذ آگاهانه رفتارهای مخرب سلامت مانند سیگار کشیدن»، «مزایای گذرای سلامت یک گروه نسبت به گروه دیگر، در زمانی که این گروه، اولین جمعی بوده‌اند که یک رفتار ارتقاء دهنده سلامت را انتخاب نموده‌اند». این سه عامل تحت عنوان بی‌عدالتی در سلامت طبقه‌بندی نمی‌شوند.
- «رفتارهای مخرب سلامت در جایی که امکان انتخاب شیوه‌های زندگی سالم، شدیداً محدود شده است»، «مواجهه با شرایط شغلی و همچنین زندگی ناسالم و استرس‌زا»، این سه عامل قابل اجتناب و نامصفانه بوده، بی‌عدالتی در سلامت محسوب می‌شوند.
- «انتخاب طبیعی یا جهت‌گیری فعالیت‌های اجتماعی مرتبط با سلامت که موجب سوق دادن افراد ضعیف به سمت طبقات اجتماعی پایین‌تر می‌شود».